

Conclusie pilot 'Meedoen naar vermogen':

Vertrouwen helpt mensen naar werk

Staatssecretaris De Krom wil de knoet hanteren om mensen te laten werken.

De gemeente Lelystad en SW-bedrijf Concern voor Werk hebben in een pilot echter ervaren dat verleiden effectiever is. Met vertrouwen wekken, intensieve begeleiding en kleine stapjes lukte het om mensen uit hun isolement te halen.

Tekst: Jan van Helsdingen | Foto's: Concern voor Werk

De pilot van de gemeente Lelystad en Concern voor Werk was erop gericht om mensen die langdurig aan de kant hebben gestaan te enthousiasmeren weer mee te doen in de samenleving en zo mogelijk de stap richting werk te zetten. Onno Vermooten, directeur van Concern voor Werk (Noordoostpolder, Lelystad, Urk, Zeewolde), nam het initiatief. 'De nieuwe wet biedt straks allerlei mogelijkheden aan mensen die nog kunnen werken. Ik maak me echter zorgen om mensen die een zodanige afstand tot de arbeidsmarkt hebben dat ze op dit moment niet aan werken toekomen. Het zijn de zorgcliënten van een gemeente: dikwijls vereenzaamd, geïsoleerd, met verslavingsproblemen en zonder relevante werkervaring. Zij zien de gemeente als uitkeringsinstituut en hebben daar verder geen binding mee. Hoe kunnen we samen met de gemeente ervoor zorgen dat die mensen in eerste instantie weer gaan meedoen? Welke methodieken moet je daarvoor ontwikkelen? En als ze eenmaal meedoen, hoe kun je er dan voor zorgen dat zij aan de slag gaan? Ik vond dat de pilot zich op deze groep mensen moest richten.'

Cover van het boekje uitgegeven door Concern voor Werk.

Kleine stapjes

Uit het gemeentelijke bestand met achthonderd zorgcliënten werden 75 mensen met een bijstandsuitkering geselecteerd. De gemeente en Concern voor Werk vormden samen een projectgroep, met een buitenstaander als begeleider. 'De selectie was niet helemaal aselekt', vertelt Jan Korf, hoofd werk en inkomen bij de gemeente Lelystad (75.000 inwoners). 'Dat wil zeggen: het waren mensen die nog meerdere stappen op de participatieladder moeten zetten om uiteindelijk wel-

licht nog een stap te kunnen zetten naar werk. Zij werden persoonlijk benaderd en intensief begeleid. Veel deelnemers waren huiverig om uit hun schulp te kruipen. Zij dachten dat zij hun uitkering zouden kwijtraken, of zij hadden geen behoefte aan contact. We moesten dus allereerst vertrouwen wekken: we kwamen niet om te straffen, maar om te helpen.' Vervolgens moesten mensen leren weer deel te nemen aan de maatschappij. 'Een voorbeeld. Bij een man die van voetbal houdt, zeiden we: "Ga eens naar een club, misschien kun je daar helpen." We moesten wel mee, want uit zichzelf ging hij niet. Kortom: het was een proces met heel kleine stapjes en intensieve begeleiding. Daar moet je de capaciteit voor hebben, maar dan werkt het wel.'

Resultaat

Resultaat: 25 mensen zijn 'terug in de samenleving'. Van hen zitten er negen in een voortraject bij een werkgever, hebben er vier een contract zonder loondispensatie en zijn er twaalf gedetacheerd. De kosten? 'Moeilijk te zeggen,' volgens Vermooten, 'omdat we er zelf een heleboel uren in hebben geïnvesteerd en dat hebben we niet bijgehouden. Uiteindelijk

Wethouder Willem de Jager van de gemeente Lelystad reikte het eerste exemplaar van het boek uit aan René Paas, voorzitter van Divosa.

ging het om een cofinanciering met zo'n 90.000 euro van het ministerie.' Dit jaar worden er opnieuw 75 mensen geselecteerd en begeleid naar maatschappelijke participatie, met als ultiem resultaat werk in welke vorm dan ook. Voor het aanpakken van alle zorgcliënten is geen geld én geen capaciteit.

Wat is er gebeurd met de overige vijftig mensen uit de groep?

Vermooten: 'Hun traject duurt langer, of de belemmeringen liggen in de medische en/of psychiatrische hoek waardoor eerst behandeling nodig is.'

In de nieuwe Wet werken naar vermogen moeten gemeenten alle mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan werk helpen. Met minder budget. Hebben jullie al een idee hoe je dat moet klaarspelen?

Korf: 'We zullen keuzes moeten maken. Als je naar de loonwaarden kijkt, kun je overwegen om de groep 80-100 procent voor zichzelf te laten zorgen. Als je het hebt over toeleiding naar werk, zou je je vooral kunnen richten op de groep die nog iets oplevert – die boven de 50 procent. Maar wat ga je dan doen met de groep onder de 50 procent? Volstaat vrijwilligerswerk of sociale activeringsactiviteiten? Hier zullen we samen met de politiek antwoorden op moeten vinden.'

Begrijp ik goed dat u zegt: laat die groep met een loonwaarde onder de 50 procent dan maar zitten? Want voor hen heeft u geen geld meer.

Korf: 'Nee, juist niet. Wat doe je met de mensen van 0 tot 20? Naar de ABWZ, dagbesteding, Wmo grof gezegd. Voor de groep 20 tot 50 procent heeft het project "Meedoen naar vermogen" geleerd dat

het de moeite waard is om in mensen te investeren. Participatie levert tevens winst op andere gebieden van het maatschappelijke verkeer op (social return of investment). Daarom zal het de kunst worden om de "winst" die je maakt door dat mensen uitstromen, in te zetten voor mensen die sociale activeringstrajecten nodig hebben om wellicht nog eens de stap te maken naar de arbeidsmarkt. Lelystad heeft in 2010 onderzoek laten doen naar wat de inzet van de re-integratiemiddelen vanaf 2006 heeft opgeleverd. Onder andere bleek dat met loonkostensubsidie en verloningsbanen via ons verloningsbedrijf Concern voor Werk gemiddeld 30 procent van de mensen structureel uit de uitkering is uitgestroomd. Mede op basis daarvan heeft de raad op voorstel van het college besloten om drie jaar 1,5 miljoen per jaar beschikbaar te stellen om te investeren in klan-

Links Jan Korf, hoofd werk en inkomen van Lelystad, rechts Onno Vermooten, directeur Concern voor Werk.

ten. Dan kunnen we per jaar 300 klanten in een traject zetten voor 5000 euro per klant. Als daar 30 procent van overblijft, betekent dat dat er negentig mensen uit de uitkering blijven. Dan besparen we structureel, afgerond naar beneden, een miljoen euro per jaar. Die mensen blijven minstens twee of drie jaar uit de uitkering. Dus die investering van 1,5 miljoen levert ons zeker 2 tot 3 miljoen op. Al zou het een miljoen zijn, of zelfs 5 ton, dan nog is het de moeite waard om in die mensen te investeren. Wat wij in Lelystad hebben gedaan – en gelukkig is de raad daarin meegegaan – is ondernemend denken: als je investeert, moet je daar ook rendement van hebben. Zo moet je volgens mij straks ook in het kader van de Wwnv gaan denken: als een onderneming. Als we van de Rijksoverheid minder geld krijgen, moet je desnoods zelf investeren.'

Welke lessen hebben jullie geleerd?

Vermooten: 'De eerste les was de samenwerking. De consultants van de gemeente en van Concern voor Werk zaten er met een verschillende attitude in. Het heeft enige inspanning gekost om dat gelijk te schakelen. De samenwerking heeft ons

inmiddels ingehaald, die gaat nu verder dan we gedacht hadden. Zo hebben we hetzelfde automatiseringssysteem, waarmee we bij elkaar kunnen inloggen. Verder heb ik ervaren dat de afstand van mensen tot de maatschappij soms heel erg groot is. Dat heeft me ervan overtuigd dat wat De Krom zegt – iedereen die kan werken, moet werken – in ieder geval voor deze groep niet opgaat. Wil je hen uit hun isolement halen, dan zul je moeten verleiden, vertrouwen wekken, hen bij de hand nemen. Wat we hebben geleerd is dat het niet werkt als je tegen kwetsbare mensen zegt: het moet. En dat wanneer je investeert in die mensen en je gaat zoeken naar waar ze (nog) wel goed in zijn, waar hun ambities en interesses liggen, het je wel degelijk lukt om ze in ieder geval gedeeltelijk uit de uitkering te krijgen. Daarom is het motto geworden: investeren in mensen lóónt.'

Korf: 'Mijn les is dat je niet zonder sociaal netwerk kunt. In het kader van ons integraal armoedebeleid hadden we in Lelystad al stappen gezet en het maatschappelijke middenveld erbij betrokken: vrijwilligersorganisaties, welzijnsorganisaties, hulpverlening. Wij hadden het geluk dat wij daar al een sociaal netwerk had-

den ontwikkeld. In samenhang met de loondispensatie heeft dit project ons bovendien geleerd dat je ondanks je goede contacten met werkgevers daarin moet blijven investeren.'

Mooi gezegd

Paul de Krom toont zich in een voorwoord in het boekje 'Meedoen naar vermogen' over de pilot een beetje ambivalent: 'Deze pilot heeft duidelijk gemaakt dat het mogelijk is mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt perspectief op werk te geven. Dat is op zich goed nieuws. Maar ik teken daarbij aan dat het uiteindelijke resultaat van re-integratie moet zijn dat mensen écht aan de slag gaan.' Mooi gezegd van de staatssecretaris, maar dan moet hij gemeenten daartoe financieel wel in staat stellen. Want de pilot maakt ook hard dat 'moeilijke' mensen veel begeleiding nodig hebben, en dat kost geld. Dus zou je gemeenten en SW-bedrijven niet moeten korten op budgetten. ■

Voor het aanvragen van het boekje 'Meedoen naar vermogen': www.concernvoorwerk.nl. Op de site staat ook de documentaire over de pilot.